CONŢINUTUL ÎNVINUIRII FORMULATE ÎN RECHIZITORIU – ELEMENT OBLIGATORIU AL LIMITELOR JUDECĂRII CAUZEI

Aureliu POSTICĂ
CZU: 343.123 aurel.postica@gmail.com

În privinţa judecării cauzei penale, funcţionează principiul potrivit căruia instanţa nu se sesizează din oficiu, or procesul de judecare a persoanei demarează doar în măsura în care instanţa a fost sesizată în conformitate cu prevederile legale. Acest deziderat este consfinţit în art. 325 CPP, potrivit căruia, judecarea cauzei se limitează la persoanele puse sub învinuire şi la învinuirea formulată în rechizitoriu [1].

Limitarea cercetării faptelor inculpatului în instanţă, în funcţie de conţinutul învinuirii formulate în rechizitoriu, constituie, cu siguranţă, unul din pilonii fundamentali care conturează obiectul şi limitele judecării cauzei.

Inculpatului nu i se poate incrimina nimic mai mult decât ceea ce se conţine în actele procedurale de bază prin care se exercită funcţia de acuzare în procesul penal: ordonanţa de punere sub învinuire şi rechizitoriul, altfel spus, ceea ce inculpatul a aflat pe neașteptate şi în legătură cu care nu a fost audiat şi nu a avut posibilitatea de a se apăra până la judecată [2].

Este evident că pentru respectarea principiului judecării cauzei în limitele învinuirii formulate în actul de sesizare a instanţei, este necesar să fie respectate caracteristicile de bază ale instituţiei învinuirii, or limitele judecării cauzei depind anume de modul în care se formează şi se modifică elementele de structură şi de conţinut ale unei acuzaţii.

Punerea sub învinuire a persoanei, ca şi noţiune procesuală, se regăseşte în dispoziţia art. 281 alin.(1) CPP, care prevede că, *dacă, după examinarea raportului organului de urmărire penală şi a materialelor cauzei, procurorul consideră că probele acumulate sunt concludente şi suficiente, el emite o ordonanţă de punere sub învinuire a persoanei.*

Prin urmare, formularea învinuirii constituie o prerogativă exclusivă a procurorului, căruia îi revine atribuţia de punere sub învinuire şi

înaintare a actului de învinuire în procesul urmăririi penale şi sesizarea instanţei prin rechizitoriu, dispozitivul căruia, cu privire la învinuirea imputată persoanei, şi constituie obiectul judecării cauzei în instanţă.

Elementele de conţinut obligatorii ale actului de învinuire sunt clar definite în alin. (2) art. 281 CPP, aceleiaşi reguli imperative privind conţinutul învinuirii formulate persoanei urmând să se regăsească şi în dispozitivul rechizitoriului întocmit de procuror.

Drept concluzie, culminarea urmăririi penale în privinţa persoanei fizice responsabile, care urmează a fi deferită justiţiei, are loc doar prin întocmirea rechizitoriului de către procuror, etapă ce reprezintă trimiterea în judecată a cauzei.

În sensul garanţiilor pe care le oferă instrumentele de drept internaţionale, urmează să remarcăm că, atât învinuirea formulată unei persoane, cât şi fapta descrisă în rechizitoriu, urmează să corespundă totalmente principiului asigurării accesului la justiţie, ca aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, care nu poate fi conceput în lipsa asigurărilor impuse de articolul 6 § 1 din Convenţia Europeană.

Art. 6 paragr. 3) din Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale consfinţeşte că „Orice acuzat are, în special, dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înţelege şi în mod amănunţit, asupra naturii şi cauzei acuzaţiei aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul şi de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale...” [3].

CtEDO a arătat că dispoziţiile acestui text evidenţiază necesitatea ca autorităţile naţionale să depună o maximă diligenţă cu privire la modul în care se face notificarea „acuzaţiei" către cel interesat, deoarece actul de acuzaţie are un rol determinant în procedura penală: începând cu data notificării, persoana în cauză este oficial avizată despre baza factuală şi juridică a învinuirii ce i se aduce.

De asemenea, ea a decis că importanţa acestei dispoziţii trebuie să fie apreciată în lumina dreptului general la un proces echitabil, garantat de art. 6 parag. 1 al Convenţiei. Curtea consideră că, în materie penală, o informare precisă şi completă cu privire la faptele care se reproşează acuzatului şi a calificării lor juridice reprezintă o condiţie esenţială a unui proces echitabil şi că există o legătură evidentă între dispoziţiile

cuprinse în art. 6 parag. 1 lit. a) şi cele din art. 6 parag. 3 lit. b), în sensul că dreptul de a fi informat cu privire la natura şi cauzele acuzaţiei trebuie privit în lumina dreptului recunoscut acuzatului de a-şi pregăti apărarea [4].

În decizia nr. 63 din 11.06.2020, Curtea Constituţională a reţinut că art. 6 § 3 lit.a) din Convenţia Europeană îi recunoaşte persoanei dreptul de a fi informată nu doar cu privire la cauza acuzaţiei, adică la faptele materiale de care este acuzată şi pe care se bazează acuzaţia, dar şi cu privire la încadrarea juridică a faptelor, în mod detaliat. În materie penală, o informare precisă şi completă cu privire la acuzaţiile aduse unei persoane şi, în consecinţă, cu privire la încadrarea juridică a acestora pe care instanţa o poate reţine împotriva sa reprezintă o condiţie esenţială a unui proces echitabil. Există o legătură între lit. a) şi b) de la art. 6 § 3 din Convenţia Europeană: dreptul de a fi informat cu privire la natura şi cauza acuzaţiei trebuie analizat prin prisma dreptului acuzatului de a-şi pregăti apărarea (a se vedea *Drassich vs Italia [nr.2]*, 22 februarie 2018, § 65 şi § 66).

Aşadar, dreptul unei persoane de a-şi pregăti apărarea în mod efectiv se află într-o legătură indisolubilă cu dreptul de a fi informat atât despre faptele imputate, cât şi despre încadrarea juridică a acestora [5].

Pentru o elucidare deplină a conținutului acuzării, o mare importanță are determinarea corectă a structurii ei, întrucât cea din urmă este una din cauzele multor erori în practica judiciară, comise în formularea, înaintarea, modificarea și soluționarea judiciară a acuzării. În legătură cu structura acuzării, apar dificultăți în determinarea temeiurilor de fapt și de drept a celor incriminate făptuitorului, cu atât mai mult că în majoritatea cazurilor este necesar a lua în considerație o mulțime de circumstanțe, în scopul unei formulări exacte și verificări detaliate a acuzării. O rezolvare corectă a chestiunii privitoare la structura acuzării depinde, în mare măsură, de recomandările științifice a teoreticienilor [6].

Într-o altă ordine de idei şi determinarea cu precizie a momentului din care intervine o „*acuzaţie în materie penală*”, potrivit jurisprudenţei CtEDO, prezintă o deosebită importanţă, întrucât din acel moment sunt garantate drepturile persoanei în calitate de învinuit, inclusiv cele prevăzute la art. 6 din CEDO, oferindu-i posibilitatea celui acuzat de a

cunoaște despre acest fapt și de a întreprinde măsurile prevăzute de lege pentru a-și promova și apăra drepturile și interesele legitime. Totodată, ţine de menţionat că nici Convenţia și nici CtEDO nu operează cu termenii specifici de *bănuit* și *învinuit,* utilizați de legiuitorul național, ci cu termenul generic de *acuzat* (*de ex. cauza Eckle vs Germania, 1982*), persoana căreia i s-a adus la cunoștină oficial despre existența unei acuzații în materie penală.

Potrivit constatărilor Înaltei Curţi de jurisdicţie constituţională a Republicii Moldova, noţiunea de „acuzaţie în materie penală" trebuie înţeleasă în sensul art. 6 § 1 din Convenţie şi poate fi definită drept „notificarea oficială, venită din partea autorităţii competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte penale", definiţie care depinde, de asemenea, de existenţa sau lipsa unor „repercusiuni importante pentru situaţia (persoanei)" (*Ibrahim şi alţii* vs *Regatul Unit* [MC], hotărârea din 13 septembrie 2016, § 249; *Simeonovi* vs *Bulgaria* [MC], hotărârea din 12 mai 2017, § 110) [7].

Referinţe:

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003, cu modificările şi completările până la data de 07.04.2020.
2. *Manualul judecătorului pentru cauze penale.* Chișinău, 2013. ISBN 978.9975-53-231-0.
3. Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma). Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea 160 a Parlamentului privind ratificarea Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi a unor protocoale adiţionale la această convenţie. Nr. 1298-XIII din 24.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 21.08.1997, nr. 54-55/502.
4. BÎRSAN, C. *Convenţia europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole* Vol. I. *Drepturi şi libertăţi.* București, 2005. ISBN 973-655-573-9.
5. Decizia Curţii Constituţionale nr. 63 din 11 iunie 2020 de inadmisibilitate a sesizării nr.39g/2020 privind excepţia de neconstituţionalitate a unor dispoziţii din art. 332 alin.(2) şi 391 alin.(2) Cod de procedură penală, paragraf 23-24.

6. VIZDOAGĂ, T. *Exercitarea acuzării în instanţa de fond probleme şi perspective/*Teza de doctor, Chișinău, 2002, p. 11.
7. Decizia Curţii Constituţionale nr. 25 din 29 martie 2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.20g/2018 privind excepţia de neconstituţionalitate a articolului 63 alin.(1) punctele 1)-3) şi alin.(2) pct.3) Cod de procedură penală, paragraf. 25.